

Nr 187.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ändrade bestämmelser om lån till förekommande av exekutiv försäljning; given Stockholms slott den 6 mars 1936.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 6 mars 1936.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sköld, anför:

I skrivelse den 23 januari 1936 har centralnämnden för ackordslåneärenden m. m. gjort framställning om vissa ändringar i de bestämmelser, som gälla för beviljande av lån av statsmedel till jordbrukare för förekommande av exekutiv försäljning av gäldenärens fastighet eller hans för jordbruket nödiga inventarier. Över framställningen hava efter remiss yttranden avgivits den 5 februari 1936 av lantbruksstyrelsen och den 27 i samma månad av statskontoret. Jag torde nu få underställa Kungl. Maj:t detta ärende.

Bihang till riksdagens protokoll 1936. 1 saml. Nr 187.

Gällande bestämmelser rörande beviljande av nämnda lån finnas upptagna i kungörelsen den 7 juni 1935 (nr 277) om lån till jordbrukare för genomförande av ackord m. m. Enligt 6 § i kungörelsen må lån för förekommande av exekutiv försäljning beviljas, bortsett från vissa i 4 § upptagna allmänna förutsättningar, endast under villkor, att faran för dylik försäljning är uppenbar, att fordringsägare, som genom lånet erhåller avbetalning, i sådant avseende åtnöjes med belopp ej överstigande 30 procent av fordringens kapital samt att sådan fordringsägare tillika förbinder sig att under viss tid, som ej må understiga fem år, icke indriva återstoden av fordringen, med mindre gäldenären väsentligen eftersätter sin skyldighet att å rätt tid erlagga viss, skälig ansedd ränta. Enligt en i paragrafen upptagen undantagsbestämmelse kan lån jämväl, såvitt särskilda omständigheter föreligga, beviljas utan iakttagande av förenämnda villkor.

Ifrågarande låneverksamhet har tillkommit i anledning av framställning från jordbrukskreditutredningen i dess den 16 november 1934 avgivna betänkande med förslag till kungörelse om lån till jordbrukare för genomförande av ackord m. m. (stat. off. utr. 1934: 45). Innan jag närmare ingår på centralnämndens förevarande framställning torde jag få erinra om vissa uttalanden rörande denna låneverksamhet och villkoren för beviljandet av dylika lån, dels av jordbrukskreditutredningen i dess nyssnämnda betänkande och dels av mig till statsrådsprotokollet den 8 mars 1935 i sammanhang med framläggandet av det på betänkandet grundade förslaget till kungörelse i ämnet (prop. nr 187).

Jordbrukskreditutredningen anförde, bland annat, följande.

Även om en jordbrukare icke befunne sig på obestånd, kunde hans läge vara sådant, att hans fortsatta näringsutövning allvarligt hotades. Sålunda kunde han, oavsett om skulderna överstege tillgångarna, sakna medel till betalning av räntor och amortering å lån och till följd härav hava att befara exekutiva åtgärder mot egendomen. Säkerligen skulle i många fall, om exekutiva åtgärder kunnat förhindras, jordbrukare hava kunnat konsolidera sin ställning och efter hand göra rätt för sig. Utredningen hade funnit, att det icke borde möta betänkligheter att, i anslutning till ackordslånebestämmelserna, skapa möjlighet till lån av statsmedel även till förebyggande av exekutiv försäljning av jordbrukares egendom. Där exekutiva åtgärder hotade från fordringsägares sida, skulle gäldenären med anlitan av sådant lån kunna lämna fordringsägaren en avbetalning å skulden, vars återstod i samband därmed skulle underkastas viss reglering. Självfallet måste dock förhållandevis stränga villkor stadgas för erhållande av ifrågarande lån. Utredningen ville ytterligare framhålla, att lån borde kunna utgå såväl för förekommande av exekutiv försäljning av gäldenärens fastighet som för undvikande av dylik försäljning av gäldenärens för jordbruket nödiga inventarier. En utmätning av dessa senare kunde nämligen helt äventyra fastighetens fortsatta brukande.

Såsom motivering för de särskilda villkoren för beviljande av ifrågarande lån anförde jordbrukskreditutredningen — vars förslag på denna punkt, om man bortser från den generella undantagsbestämmelsen vilken av utredningen icke upptagits, i huvudsak överensstämde med stadgandet i 6 § förenämnda kungörelse nr 277/1935 — bland annat:

Det vore givet, att lån icke borde lämnas för att möjliggöra full betalning till enstaka fordringsägare. Detta vore uteslutet redan av hänsyn till övriga fordringsägare. Men dessutom skulle en sådan möjlighet kunna utgöra en lockelse för fordringsägare att söka exekution. Utredningen hade funnit en avbetalning av 30 procent av fordringens kapital å ena sidan vara tillräckligt hög för att i regel förmå fordringsägare att avstå från exekutiva åtgärder och å andra sidan icke innebära en så hög avbetalning, att borgenären frestades att för att erhålla amortering söka exekution för fordran, i fråga om vilken sådan icke skulle hava begärts, om möjligheten att erhålla lån av staten ej förelegat. Utredningen ville framhålla, att det föreslagna procenttalet vore en maximigräns för avbetalningen och ingalunda borde vara en regel för dess tillmätande. Ehuru det icke borde vara något hinder för att flera fordringsägare skulle kunna erhålla avbetalning med anlitande av ifrågavarande lån, torde det dock med hänsyn till svårigheterna att med ett större antal fordringsägare träffa sådana uppgörelser, som här förutsattes, mera sällan komma att inträffa, att lån beviljades i dylika fall.

Bestämmelsen om lindring för fem år borde i allmänhet vara tillfyllest för konsolidering av gäldenärens ställning. En dylik tid torde även i viss mån motverka, att fordringsägare, i förhoppning att gäldenären skulle kunna utnyttja ifrågavarande lånemöjligheter, utan tillräckliga skäl sökte genom hot om exekutiva åtgärder ernå avbetalning. Å andra sidan syntes lånets bindande under fem år i regel icke böra för borgenären finnas så olägligt, att han föredroge exekutiva åtgärder, och icke heller ur borgenärens synpunkt innebära en uppoffring, som i förhållande till den fördel han genom avbetalningen erhöle, framstode såsom oskälig. I den mån lånet till någon del toges i anspråk för betalande av förfallna utskylder, arrende eller ränta å prioriterad skuld, varemot hinder ej borde möta, hade naturligen bestämmelsen om bindande på viss tid ingen tillämpning. Att dylika skulder ordnades måste tillses av lånenämnden.

Vid framläggande av förenämnda *proposition nr 187* uttalade jag i mitt anförande till statsrådsprotokollet, att jag i huvudsak kunde biträda utredningens förslag till bestämmelser rörande ifrågavarande lån men att jag icke ville underlåta att framhålla, att, där möjligheter funnes för genomförande av ackord, ackordslån borde meddelas i stället för nu förevarande slags lån. Vidare framhöll jag, bland annat, följande.

Av utredningens motivering till bestämmelsen, att fordringsägare, som genom nu ifrågavarande slag av lån erhöle avbetalning, skulle åtnöjas med ett belopp, ej överstigande 30 procent av fordringens kapital, framginge, att meningen ej vore, att såsom regel en fordringsägare skulle genom lånet uppbära full betalning för sin fordran. Något ovillkorligt hinder mot att full betalning lämnades torde emellertid ej föreligga. Undantagsvis, såsom då fråga vore om förfallna utskylder, arrende eller ränta å prioriterad gäld, torde det till undvikande av exekutiva åtgärder vara nödvändigt, att skulden helt infriades. Härav följde, att stadgandet om fordringars bindande på viss tid komme att för sådana fall bliva utan tillämpning.

Huruvida över huvud taget lån borde beviljas gäldenär, som hotades av exekutiv försäljning för betalandet av förfallna utskylder, arrende eller ränta å prioriterad gäld, vore en fråga, som icke kunde generellt besvaras. Uppenbarligen borde icke varje gäldenär, som exempelvis resterade för oguldna utskylder och på grund härav utsattes för hot om exekutiv åtgärd, kunna erhålla lån av statsmedel. Å andra sidan kunde fall tänkas föreligga, då be-

viljandet av lån för sagda ändamål finge anses vara av förhållandena motiverat. De lånebeviljande nämnderna syntes böra lämnas frihet att härutinnan träffa avgörande.

Med hänsyn till bland annat de svårigheter, som skulle uppkomma, därest de av utredningen föreslagna lånevillkoren skulle gälla även annuitetslån, syntes möjlighet böra öppnas att, om särskilda omständigheter därtill föranledde, för visst fall medgiva undantag från tillämpningen av lånevillkoren. Det hade därvid synts lämpligt, att möjlighet till dylikt undantag bereddades jämväl beträffande övriga med förevarande slag av lån förknippade särskilda villkor. Ett sådant undantagsstadgande hade införts i ingressen till 6 §. Det finge emellertid framhållas, att stadgandet borde tillämpas med den allra största försiktighet.

Centralnämndens förslag innebär, att villkoren för beviljande av lån för förekommande av exekutiv försäljning skulle ändras sålunda, att den tid, för vilken fordringsägaren skulle förbinda sig att icke indriva återstoden av fordringen, bestämdes till tre i stället för fem år, att dylik förbindelse icke skulle erfordras då fråga vore om lån med fastställd amorteringsplan, samt att — utan hinder av bestämmelsen att fordringsägaren skulle åtnöjas med belopp ej överstigande 30 procent av fordringen samt nyssberörda bestämmelse att fordringsägaren skulle lämna förbindelse att under viss tid ej indriva återstoden av fordringen — förfallen ränta och amortering å lån även som växelskulder, förfallna utskylder och andra lösa skulder, där desamma kunde äventyra gäldenärens fortsatta brukande av fastigheten, finge genom ifrågavarande lån helt eller delvis inlösas.

Centralnämnden anför, att nämnden för att erhålla en noggrann uppfattning om resultatet av den hittillsvarande låneverksamheten anmodat lånenämnderna att till centralnämnden inkomma med en redogörelse för vunna erfarenheter av verksamheten ifråga samt i samband därmed till centralnämnden överlämna handlingarna i samtliga hos nämnderna slutligen avgjorda exekutivlåneärenden. Rörande resultatet av denna undersökning har centralnämnden uppgivit följande.

Nämnden hade redan tidigare haft anledning befara, att exekutivlåneverksamheten med den utformning densamma genom bestämmelserna i 6 § erhållit icke kommit att få avsedd betydelse samt att i allt fall berörda bestämmelser kunde komma att givas en högst olikartad tillämpning inom olika lånenämnder till skada för den enhetlighet i verksamhetens bedrivande, som vore önskvärd. Av centralnämnden företagen undersökning hade givit vid handen, att centralnämndens farhågor icke varit ogrundade.

En granskning av lånehandlingarna visade, att i så gott som alla förekommande fall beviljade lån åtminstone delvis tagits i anspråk för betalning till fullo av överhängande skulder. Det vore framför allt möjligheten att befria den lånesökande från överhängande räntor å inteckningsskuld samt växelskulder, som föranlett lånenämnderna att göra flitigt bruk av paragrafens undantagsbestämmelse. Men även behovet att tillfullo inbetala oguldna skatter, arrendeavgifter, butiksskulder och andra lösa skulder hade genom lånen blivit tillgodosett. Då det gällde lösa skulder av nämnda art å mindre belopp hade lånenämnderna vitsordat, att författningens krav på 30 procents avbetalning och fordringens bindande på fem år svårligen kunde följas, enär borgenärerna visat sig i regel icke vilja medgiva sökandena en sådan förmån eller

själva underkasta sig den uppoffring, som åtgärden väl i regel skulle innebära.

Vad anginge inteckningsgäld komme möjligheten att strängt tillämpa författningens bestämmelser att te sig olika allt efter som fråga vore om primärkredit eller sekundär- (och tertiär-)kredit. I fråga om lån mot primär-inteckning torde lagsökningsshot icke vara att befara i andra fall än då å lånen förefunnes oguldna räntebelopp belöpande på inemot två år och alltså risk förefunnes för borgenären att gå miste om den del av räntefordringen, som bleve oprioriterad. En lagsökning skulle i detta fall dessutom endast avse räntefordringen och anledning syntes enligt centralnämndens mening saknas att med exekutivlån sätta sökanden i stånd att göra avbetalning med en tredjedel å en dylik reglerad kapitalskuld. Beträffande den högre lig-gande inteckningsgälden hade det åter visat sig svårt att hos den borgenär, som erhöle avbetalning, utverka medgivande att låta återstoden inestå utan amortering under fem år, åtminstone om fastigheten vid tiden för låneansök-ningen lämnade full täckning för skulden. Det kunde icke förtänkas en borgenär att han i en dylik situation hellre sökte utfå hela inteckningsbeloppet vid exekutiv auktion än åtnöjde sig med en avbetalning med risk att fastighetens värde efter fem år så förändrats, att hans återstående fordran senare icke bleve till fullo täckt. I åtskilliga fall hade lånenämnderna även ansett sig kunna bevilja lån för inlösande i sin helhet av en dylik högt lig-gande inteckningsskuld.

Anförda förhållanden hade medfört, att de lånenämnder, vilka sökt att strängt tillämpa grundsatserna i lånekungörelsens 6 §, måst avvisa flertalet förekommande låneansökningar. Inom de flesta lånenämnderna hade sålunda icke några eller endast enstaka lån beviljats. Av de hittills beviljade lånen — sammanlagt 41 stycken — belöpte icke mindre än 31 stycken på tre lånenämnder, nämligen Kristianstads läns, Malmöhus läns och Örebro läns lånenämnder. Det framginge av de granskade lånehandlingarna, att dessa lånenämnder tillämpat bestämmelserna om lånen ungefär på det sätt, som avsåges med centralnämndens ändringsförslag.

Till ytterligare motivering av sitt förslag har centralnämnden anført:

Den på utredningen grundade erfarenheten gäve särskilt anledning att beakta behandlingen av de lösa skulderna i samband med exekutivlånets beviljande. Det vore ovedersägligt, att dessa skulder, om de vore omfattande, utgjorde en fara för en jordbrukares möjlighet att kvarsitta på fastigheten och göra rätt för sig. Om dylika skulder vid exekutivlånets beviljande lämnades obeaktade, kunde lätt befaras att de efter någon tid bleve låntagaren övermäktiga och föranledde exekutiva åtgärder. Det låge därför nära till hands att utsträcka de i propositionen anförda synpunkterna rörande betalning till fullo av vissa skulder i samband med låns beviljande att gälla oprioriterad gäld överhuvud taget i den mån denna vore av beskaffenhet att äventyra sökandens möjlighet att i trygghet fortsätta sitt jordbruk. En ändring i sådan riktning skulle för lånenämnderna möjliggöra att uppnå en verklig sanering av lånesökandens affärer och i sin mån till låntagarens fördel inverka på det alltid ovissa bedömandet (enligt 4 §) av förutsättningarna för hans fortsatta brukande av fastigheten och förmåga att i framtiden göra rätt för sig.

Centralnämnden hade icke varit främmande för de invändningar av skilda slag, som kunde resas mot den ifrågasatta utvidgningen av bestämmelsens tillämpning. Det betraktelsesätt, som legat till grund för jordbrukskreditutredningens förslag i ämnet hade delvis byggt på antagandet att en borgenär, som kunde påräkna statens medverkan för att erhålla betalning för sin

fordran, icke skulle underlåta att göra sina krav gällande. Den situation, som vore en grundförutsättning för lånens beviljande, nämligen att fara för exekutiv försäljning föreläge, kunde, hade man menat, på detta sätt på »konstlad» väg framskapas. Betänkligheter mot det ifrågasatta ändringsförslaget av denna art hade ock inom nämnden yppats. Det torde dock kunna överlämnas åt länämnderna, vilka hade att i tveksamma ärenden inhämta centralnämndens råd, att bedöma huruvida en lånesökandes ekonomiska situation verkligen vore sådan, att han borde erhålla hjälp eller om hotet om exekutiva åtgärder endast vore skenbart. Det borde även i detta sammanhang anmärkas, att den borgenär, som hade fullgod säkerhet för sitt lån, i regel icke kunde tänkas hava något intresse av dess för tidiga indrivning. I varje fall borde gäldenären i ett sådant fall kunna omplacera sitt lån på tillfredsställande sätt och statens mellankomst alltså icke vara nödvändig. Vore säkerheten åter mindre betryggande, torde skulden få betraktas såsom »farlig» och alltså intet vara att erinra mot dess behandling såsom sådan vid beviljande av lån.

Det syntes vidare ifråga om ordentligt reglerade lån icke böra fordras av borgenären, att han iklädde sig skyldighet att mot erhållande av viss avbetalning under fem år låta lånet innestå utan amortering. Detta medförde en förryckning av den uppgjorda amorteringsplanen, och innebure i själva verket en skäligen omotiverad förtidsamortering. I de fall, då ett dylikt amorteringsanstånd komme i tillämpning, torde dessutom anståndstiden böra begränsas till tre år.

Då otvivelaktigt ett stort hjälpbehov i de hänseenden, som exekutivlånen avsåge att tillgodose, förefunnes bland landets jordbrukare, syntes det med hänsyn till det anförda nödvändigt, att sådan ändring skedde i de för lånen utfärdade bestämmelserna, att dessa bringades till bättre överensstämmelse med de faktiska förhållandenas krav och ett tillfredsställande resultat av verksamheten möjliggjordes.

Inom centralnämnden har en i viss mån *skiljaktig mening* uttalats av bankdirektören N. S. V. Brolén. Denne har ansett, att nämndens förslag innebure en alltför stor uppmjukning av lånevillkoren såvitt anginge vissa av gäldenärens lösa fordringar såsom växel- och handelsskulder och dylika. Brolén föreslår, att bestämmelserna angående villkoren för exekutivlån i 6 § i förenämnda kungörelse om lån till jordbrukare för genomförande av ackord m. m. skulle ändras sålunda, att den i paragrafen nu upptagna allmänna undantagsbestämmelsen uteslötes *samt att* den tid, fordringsägaren skulle förbinda sig att ickeindriva återstoden av fordringen, i likhet med vad centralnämnden föreslagit bestämdes till tre år. Därjämte borde till paragrafen fogas ett nytt stycke av innehåll, att — utan hinder av paragrafens bestämmelser om delbetalning av gäld och återstående gälds bindande — *dels* förfallen ränta, utskyld och arrendeavgift ävensom förfallen amortering av skuld, för vilken amorteringsplan vore fastställd, *dels ock*, intill ett belopp av 1,000 kronor eller efter centralnämndens för varje särskilt fall inhämtade medgivande intill 2,000 kronor, annan förfallen skuld finge genom lånet helt eller delvis gäldas.

Såsom motivering för denna skiljaktiga mening har anförts i huvudsak följande.

De för ett beviljande av lån till förekommande av exekutiv försäljning stadgade villkoren borde uppmjukas, om denna låneform skulle komma till

mera avsevärd användning och kunna fylla det ändamål, som med densamma åsyftats. En viss tvekan föreläge emellertid, huruvida de erfarenheter, som hittills vunnits av ifrågavarande låneform, vore tillräckliga såsom underlag för en redan nu vidtagen författningsändring.

Visserligen borde ifrågavarande lån i större utsträckning än den gällande författningen medgåve få användas till betalning av skulder av sådant slag, som avsåges i det av centralnämnden förordade tillägget till 6 §, men de tilltänkta föreskrifterna vore avfattade i så allmänna ordalag, att deras innebörd kunde bli föremål för olika uppfattningar och hos olika länenämnder föranleda ganska skiftande tillämpning. De syntes vidare innebära en alltför långt gående uppmjukning av de för lån gällande villkoren. I själva verket torde de öppna möjligheter för de lånesökande att i ganska väsentlig och i allt fall oklart begränsad utsträckning få till staten överflyttade sina lösa skulder. Möjlighet härtill borde i den ordning, som nu vore i fråga, beredas allenast med försiktighet, särskilt som den betydelsefulla men invecklade och till sina konsekvenser vittutseende frågan om en statens mera allmänna hjälpverksamhet åsyftande reglering av jordbrukarnas lösa skulder torde vara föremål för utredning av särskilda sakkunniga.

En skillnad borde och kunde göras mellan olika slag av sådan skuld, som centralnämnden i det föreslagna tillägget åsyftade. Intet torde vara att erinra mot att lån undantagsvis finge användas till full betalning av förfallna utskylder, arrende och ränta å prioriterad gäld, till förfallen annuitet å lån med fastställd amorteringsplan, även i den mån den omfattade kapitalavbetalning, och till ränta å oprioriterad gäld. Uppenbarligen kunde icke bestämmelserna om bindning av återstående fordran i dessa fall komma i tillämpning. Man kunde icke av en borgenär, som på grund av dylik fordran vidtagit utsökningsåtgärder, begära, att han, då han finge betalt, skulle ikläda sig några förbindelser med avseende å den fordran, som därefter kunde kvarstå.

Men förhållandet ställde sig annorlunda, då det gällde betalning av andra lösa skulder såsom kapitalavbetalning å lån utan fastställd amorteringsplan, reglering av växel- och handelsskulder o. s. v. Om möjlighet öppnades att på staten överflytta dylik skuld, utan att såsom villkor härför uppställdes någon eftergift från borgenärens sida, måste det befaras, att borgenärerna ofta skulle finna det med sin — och stundom måhända även med gäldenärens — fördel förenligt att genom vidtagande av eller hot med utsökningsåtgärder söka bereda sig betalning. En sådan möjlighet skulle — om den ej klart och tämligen snävt begränsades — bli jordbrukarna till mera skada än gagn. Det måste därför, när det gällde betalning av annan skuld än förfallna utskylder och dylika förut nämnda, som regel vidhållas, att allenast avbetalning finge ske och att resten av fordringen skulle bindas, även om föreskrifterna i avseende å tiden för bindningen lämpligen kunde modifieras på sätt majoriteten föreslagit. Men ofta vore det nödigt, för att gäldenären skulle komma i sådan ställning, att han framdeles skulle kunna göra rätt för sig och fortsätta sitt jordbruk, att han bereddtes möjlighet att fullt betala lösa skulder å smärre belopp eller att å dem göra avbetalning utan villkor om bindning av återstoden enligt författningens föreskrifter. Viss möjlighet härtill syntes böra medgivas, men densamma måste klart begränsas, lämpligen genom föreskrift att allenast visst belopp av lånet, förslagsvis 1,000 kronor och efter centralnämndens i det särskilda fallet inhämtade medgivande 2,000 kronor, finge därför disponeras. Om sådan begränsning stadgades, torde varken olikformighet i tillämpningen eller ökad benägenhet hos borgenärerna för utsökningsåtgärder behöva befaras.

I detta sammanhang torde böra påpekas, att det ej borde vara uteslutet, ett lån beviljades, även om detsamma icke till någon del användes för avbetalning å skuld, vars återstod bundes. Men i dylika fall fordrades tydligen, att särskild uppmärksamhet ägnades åt de betalningsvillkor, som gällde beträffande lånesökandens återstående mera väsentliga skulder, och att bland annat med ledning av vad därom utröntes noga prövades, om det med hög grad av sannolikhet kunde antagas, att sökanden framdeles skulle kunna göra rätt för sig.

I de avgivna yttrandena hava de hörda myndigheterna ställt sig tveksamma till lämpligheten av de av centralnämnden föreslagna ändringarna i lånevillkoren för exekutivlån och förklarar sig icke kunna biträda förslaget.

Ur yttrandena må i övrigt här återgivas följande.

Lantbruksstyrelsen har anfört bland annat:

Endast där den i 6 § intagna undantagsbestämmelsen utnyttjats på ett sätt och i en omfattning, som knappast överensstämde med Kungl. Maj:ts och riksdagens avsikt, hade förevarande låneverksamhet fått någon omfattning. Ej ens under dessa förhållanden hade emellertid denna omfattning varit av någon avgörande betydelse för jordbrukets ekonomi. Det syntes emellertid uppenbart, att en uppmjukning av villkoren för ifrågasvarande lån skulle innebära eggelse till försök att genom hot om exekutiva åtgärder söka få ut fordringar hos jordbrukare. Svårt torde vara för en lokal nämnd att bedöma, huruvida sådant hot vore av den allvarliga innebörd, att det skulle hava fullföljts, även för det fall att förevarande lånemöjlighet icke stått öppen.

Å andra sidan syntes det också vara klart, att förefintligheten av nyssberörda lånemöjlighet i viss mån kunde motverka utnyttjandet av de utav statsmakterna i första rummet satta ackordslånen. Så länge möjlighet förefunnnes för en fordringsägare att genom utnyttjande av exekutivlånen utfå hela sin fordran eller del därav med bibehållen rätt till den återstående delen, vore givetvis villigheten att medverka till genomförande av ackord icke densamma, som då denna möjlighet icke föreläge.

Ackordslånen kunde medverka till en verklig reglering av och lättnad uti en skuldsatt jordbrukares ekonomi. Detta kunde knappast sägas om exekutivlånen. Med lantbruksstyrelsens syn på denna fråga kunde styrelsen icke finna en ytterligare uppmjukning av villkoren för dessa lån medföra någon fördel för jordbrukets utövare i gemen. I enskilda fall kunde den visserligen bringa en temporär lättnad, men ingen verklig ekonomisk hjälp. Lantbruksstyrelsen ansåge sig böra framhålla, att de till synes gynnsammare förhållanden, som börjat göra sig gällande inom jordbruksnäringen, snarare syntes tala mot än för en fortsatt låneverksamhet av denna art.

Skulle emellertid skäl anses föreligga för att denna låneverksamhet allt fortfarande skulle upprätthållas, syntes det lantbruksstyrelsen, som om frågan angående ändrade författningsbestämmelser i ämnet i allt fall lämpligen borde få anstå, till dess ytterligare erfarenhet vunnits på området och intill dess en verklig utredning föreläge angående omfattningen av de fall, då exekutiva åtgärder mot jordbrukare kommit till stånd, på grund av att lån icke stått till förfogande eller kunnat beviljas, ävensom om i vad mån dessa exekutiva åtgärder varit av ödesdiger betydelse för vederbörande jordbrukare.

Skulle en författningsändring redan nu anses böra komma till stånd, funne lantbruksstyrelsen det vara önskvärt, att de nya bestämmelser, som utfärdades, finge en sådan avfattning, att klart framginge, vilka slags skulder, som kunde bliva föremål för reglering med exekutivlån, och att de ändamål,

varför sådana lån finge tagas i anspråk, begränsades till vad som kunde anses vara av särskild betydelse för säkerställande av driften av vederbörande jordbruk, exempelvis utskylder, arrende och i avtal fastställda amorteringar.

Statskontoret har i huvudsak yttrat:

Den korta tid, kungörelsen om lån till jordbrukare för genomförande av ackord m. m. varit i kraft, torde icke hava lämnat tillräcklig erfarenhet för ett bedömande av frågan, huruvida en uppmjukning av kungörelsens bestämmelser om lån till förekommande av exekutiv försäljning kunde vara påkallad. Under samma tidrymd hade dessutom, såsom lantbruksstyrelsen i sitt yttrande framhållit, till synes gynnsammare förhållanden börjat göra sig gällande inom jordbruksnäringen, något som gäve anledning till förhoppning att ifrågavarande låneform inom en icke alltför avlägsen framtid skulle kunna avvecklas. Vid nu angivna förhållanden kunde statskontoret icke biträda centralnämndens förevarande framställning.

Måhända skulle det med hänsyn till i ärendet förebragt utredning angående vissa lånenämnders tolkning av 6 § i kungörelsen kunna ifrågasättas, att paragrafens bestämmelser förtydligades i av lantbruksstyrelsen angiven riktning. Bestämmelserna syntes för sådant fall böra närmare utformas i anslutning till vad fördragande departementschefen anfört i propositionen till 1935 års riksdag.

Av utredningen i ärendet framgår, att möjligheten att erhålla lån till förekommande av exekutiv försäljning icke i någon större omfattning kommit till användning. Endast ett fyrtiotal lån synas hava beviljats. Orsaken här till torde i stor utsträckning vara att söka i den avfattning, bestämmelserna rörande villkoren för beviljande av lån för berörda ändamål erhållit. Ett strängt iakttagande av samtliga de föreskrivna villkoren synes i allmänhet icke hava varit möjligt. Det övervägande antalet lånenämnder torde emellertid hava fordrat detta och i följd därav avvisat flertalet framställningar om lån. De lånenämnder åter, som i någon större utsträckning beviljat lån, hava använt sig av undantagsbestämmelsen, som medger, att, då särskilda omständigheter föreligga, avvikelse må ske från de i allmänhet gällande lånevillkoren.

Såsom förut nämnts uttalade jag till det vid propositionen i detta ämne till 1935 års riksdag fogade statsrådsprotokollet, att nu förevarande slag av lån icke borde beviljas, om förutsättningar för erhållande av ackord förelåge, för vilket fall i stället ackordslån borde meddelas. Mot detta uttalande, vilket jag alltjämt anser böra vara vägledande vid låneverksamheten, gjorde riksdagen ej någon erinran. Då ansökan göres om exekutivlån, bör det alltså åligga vederbörande lånenämnd att, innan dylikt lån beviljas, undersöka, huruvida möjligheter finnas för genomförande av ackord. Föreligga dylika möjligheter, bör ansökningen avslås och sökanden hänvisas till ackordslåneförfarandet. Det torde åligga centralnämnden att tillse, att de lokala nämnderna bibringas kännedom om och ställa sig till efterrättelse dessa riktlinjer för verksamheten.

Ehuru jag sålunda biträder lantbruksstyrelsens uppfattning om ackords-

lånens företråde framför exekutivlånen, anser jag, att även de sistnämnda fylla ett verkligt behov. Genom vad i ärendet förekommit synes emellertid utrett, att de gällande lånevillkoren behöva dels förtydligas i visst hänseende dels ock, om denna form av låneverksamheten skall erhålla praktisk betydelse, uppmjukas i någon mån. Av motiven till de nuvarande bestämmelserna inhämtas, att villkoren angående delbetalning av gäld och bindande av återstående gäld icke avse att lägga hinder i vägen för att med ifrågavarande lån gälda förfallna utskylder, räntor eller arrendeavgifter och ej heller amorteringar å lån med fastställd amorteringsplan. Den möjlighet till undantag från huvudregeln, som öppnats genom avfattningen av 6 § i förevarande kungörelse, tillskapades närmast med tanke på dylika fall. I anledning av vad centralnämnden föreslagit förordar jag, att detta bringas till tydligt uttryck i paragrafen genom ett tillägg av innehåll, att i nämnda fall lån må beviljas även om fordringsägaren icke åtnöjer sig med 30 procents avbetalning eller förbinder sig beträffande eventuellt kvarstående ogulden del av sin fordran att ej uppsäga denna under viss tid. Frågan om och i vad mån denna undantagsbestämmelse bör utsträckas att gälla även andra skulder än de nu nämnda är svårare att besvara. Det synes emellertid klart, att det understundom är nödvändigt, om gäldenärens fortsatta brukande av fastigheten ej skall äventyras, att möjlighet beredes honom att fullt inbetala dylika lösa skulder eller verkställa avbetalning å desamma utan villkor om bindning av återstående skuldbelopp å viss tid. Redan med nuvarande lydelse av 6 § kan exekutivlån undantagsvis beviljas jämväl i dylikt fall. Att generalisera undantagsbestämmelsen på sätt centralrådets majoritet föreslagit synes mig icke tillrädligt. Reservantens förslag att begränsa exekutivlånen för nu ifrågavarande ändamål till vissa lägre belopp synes å andra sidan väl snävt. En lämpligare utväg torde vara, att det lägges i centralnämndens hand att i varje särskilt fall avgöra, huruvida exekutivlån må användas för betalning av nu ifrågavarande slag av skuld utan iakttagande av de allmänna lånevillkoren. Härigenom torde större trygghet skapas för att förevarande lånemöjlighet tillämpas med försiktighet ävensom vinnas, att densamma erhåller en likformig tillämpning i hela landet. Jag förordar, att bestämmelser av nu angivna innebörd meddelas. I samband med att dessa bestämmelser upptagas i lånekungörelsen torde det nuvarande allmänt hållna undantagsstadgandet lämpligen böra utgå.

Jag tillstyrker, att den tid, under vilken efter delbetalning resterande gäld skall bindas — enligt gällande bestämmelser fem år — på sätt centralnämnden föreslagit begränsas till tre år. En dylik begränsning torde kunna genomföras utan att ändamålet med stadgandet därigenom förryckes.

Ifrågavarande ändringsförslag torde böra underställas riksdagen. Sedan riksdagen meddelat sitt beslut, torde det ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga författningsändringar.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att godkänna av mig i det föregående tillstyrkta ändringar i gällande bestämmelser rörande beviljande av lån för förekommande av exekutiv försäljning.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Allan Tigerschiöld.
